

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 343.137.5

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2025.28>**В. В. Гавриленко**

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри міжнародного та європейського права

Державного некомерційного підприємства

«Державний університет «Київський авіаційний інститут»

orcid.org/0009-0002-6144-4716**БАЗОВІ МІЖНАРОДНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОЇ
І ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

У статті досліджується питання імплементації базових міжнародних принципів у законодавство України щодо організації та діяльності судових та правоохоронних органів. Завдяки аналізу та порівнянню положень міжнародно-правових джерел та українського законодавства зазначено, що серед базових принципів, що імplementовано, найголовнішими є верховенство права та законності. До інших базових принципів можна віднести гуманізм, демократизм, соціальну справедливість, визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю, рівність всіх перед законом, політичну нейтральність (перша група); добропорядність громадян, гласність, взаємодію з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, населенням, професіоналізм, компетентність, незалежність суб'єктів правоохорони, безперервність, неупередженість та об'єктивність, територіальність, презумпцію невинуватості, прозорість діяльності та надання на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень на це, дотримання вимог професійної етики та поведінки (друга група). Висловлено пропозицію, що відповідно до міжнародних стандартів та рекомендацій КРЕС в Україні замість існуючого Кодексу суддівської етики необхідно розробити та прийняти Перелік стандартів професійної поведінки, який, на жаль, досі не планується до розробки.

Робиться загальний висновок, що існує дві групи базових принципів: загально-соціальна та спеціально-юридична. Доведено, що національна система базових принципів за кількістю може не співпадати із тими, що знаходяться у міжнародно-правових джерелах, а навпаки може їх перевищувати, але міжнародні джерела суттєво впливають на формування базових принципів організації правоохоронної діяльності. Наведено, що як сама правоохоронна діяльність, так й базові принципи її організації мають бути найтіснішим чином пов'язані із законом та правом. Підкреслено, що необхідно застосовувати уніфікаційний підхід до розуміння в правовій доктрині та законодавстві таких понять як «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «базові принципи» їх діяльності, на яких ґрунтується вся правоохоронна система.

Ключові слова: імплементація, міжнародно-правові стандарти, базові принципи, судова та правоохоронна діяльність, верховенство права.

Gavrylenko V. V. BASIC INTERNATIONAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF JUDICIAL AND LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES IN UKRAINE

The article studies the implementation of basic international principles in Ukrainian legislation on the organization and operation of judicial and law enforcement agencies. Analysis and comparison of the provisions of international legal sources and Ukrainian legislation make it possible to note that among the basic implemented principles, the rule of law and legality are the most important. Other basic principles include humanism, democracy, social justice, recognition of human life and health, honor and dignity, inviolability and security as the highest social value, equality before the law, political neutrality (first group); integrity of citizens, transparency, interaction with state authorities of Ukraine, local self-government bodies, citizens' associations, and the public, professionalism, competence, independence of law enforcement agencies, continuity, impartiality and objectivity, territoriality, presumption of innocence, transparency of activities and provision of information upon request, unless restrictions are imposed by law, and compliance with professional ethics and conduct (second group). The author suggests that Ukraine should develop and adopt a List of Standards of Professional Conduct according to international standards and recommendations of the CCJE, instead of the existing Code of Judicial Ethics. Unfortunately, it is not yet planned to be developed.

The author makes a general conclusion that there are two groups of basic principles: general-social and special-legal. It is proved that the national system of basic principles may not coincide in number with those evident in international legal sources, and, on the contrary, may exceed them. However, international sources have a significant impact on the formation of basic principles of law enforcement organization. It is shown that both law enforcement and the basic principles of its organization should be closely related to law and the law. It is emphasized the need to apply a unified approach to the understanding of such concepts as "law enforcement", "law enforcement agencies" and "basic principles" of their activities, the entire law enforcement system is based on, in legal doctrine and legislation.

Key words: implementation, international legal standards, basic principles, judicial and law enforcement activities, rule of law.

Проблема дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати особливості імплементації базових міжнародних принципів організації та здійснення судової і правоохоронної діяльності в законодавство України.

Метою статті є обґрунтування тези про те, що в українське законодавство повністю імплементовано базові міжнародні принципи щодо організації та діяльності судових та правоохоронних органів, але із притаманними Україні особливостями побудови національного правопорядку.

Завданнями є аналіз наукових праць, міжнародних джерел та національних законодавчих актів, у яких визначені питання імплементації базових міжнародних принципів в організацію та діяльність судових та правоохоронних органів.

Результати дослідження. Судова та правоохоронна діяльність, як види державної діяльності, здійснюється спеціально уповноваженими судовими та правоохоронними органами (далі – правоохоронні органи) з метою охорони й захисту права шляхом застосування юридичних заходів впливу у відповідності із законом та у порядку, що встановлений законом.

Науковець О. Г. Циганов, констатуючи відсутність єдиного підходу щодо визначення понять «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та принципів, на яких ґрунтується вся правоохоронна система, підкреслюючи їх важливість та значимість, взагалі пропонує розробити та прийняти окремий закон: «Для уточнення та розмежування функцій різних правоохоронних органів, визначення порядку координації їхньої діяльності існує нагальна потреба в прийнятті закону України «Про правоохоронні органи та правоохоронну діяльність», у якому слід визначити загальні завдання, функції, принципи діяльності всіх правоохоронних органів України, навести їх вичерпний перелік, правову основу діяльності, спеціальні завдання та повноваження» [1, с. 321].

Аналізуючи вітчизняні нормативно-правові джерела та наукові праці, наприклад статтю Д. С. Тихонової [2, с. 225], можна виділити дві групи базових принципів організації та здійснення правоохоронної діяльності: загально-соціальні та спеціально-юридичні.

До *першої групи* належать: гуманізм; демократизм; соціальна справедливість; визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки найвищою соціальною цінністю; рівність всіх перед законом, політична нейтральність. До *другої* – верховенство права; законність; добропорядність громадян; гласність; взаємодія з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, населенням; професіоналізм, компетентність; незалежність суб'єктів правоохорони; безперервність; неупередженість та об'єктивність;

територіальність; презумпція невинуватості; прозорість діяльності та наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень на це; дотримання вимог професійної етики та поведінки. Підкреслюємо, що ми навели тільки базові принципи, хоча у нормативних джерелах та наукових працях можна зустрінути й інші.

Зіставляючи та порівнюючи міжнародні документи із національними законодавчими актами треба дослідити таке питання: якою мірою міжнародно-правові джерела, де визначено стандарти щодо організації та здійснення правоохоронної діяльності, вплинули на українське законодавство щодо визначення базових принципів організації та здійснення правоохоронної діяльності, та відповісти на запитання, чи повністю національний законотворець врахував зобов'язання та рекомендації джерел міжнародного права, чи відповідають за змістом правові приписи національного законодавства змісту міжнародних стандартів?

Досліджувати міжнародно-правові акти стосовно базових принципів організації та здійснення діяльності національними правоохоронними органами необхідно починати із Загальної декларації прав людини 1948 р., де визначено фундаментальні підвалини їх поведінки з людиною під час реалізації своєї компетенції.

У Преамбулі Генеральна Асамблея ООН проголошує Загальну декларацію «як *завдання*, до виконання якого *повинні прагнути* всі народи і всі держави з тим, щоб кожна людина і *кожний орган суспільства*, завжди маючи на увазі цю Декларацію, *прагнули* шляхом освіти *сприяти поважанню* цих прав і свобод і *забезпеченню*, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання і здійснення їх як серед народів держав-членів Організації, так і серед народів територій, що перебувають під їх юрисдикцією» (курсив наш. – Автор) [3].

Ми не випадково підкреслили такі слова та словосполучення як «завдання», «повинні прагнути», «всі держави», «кожний орган суспільства», «сприяти поважанню і забезпеченню», що свідчить про ознаки імперативності у формуванні *першого базового принципу*, пов'язаного із верховенством права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави в цілому та її судових та правоохоронних органів зокрема. Саме завдяки імперативній формі визначення норми цей міжнародний стандарт у законодавстві демократичних державах посів одно з перших місць серед принципів правоохоронної діяльності.

Отже, як сама правоохоронна діяльність, так й *базові принципи її організації* мають бути найтіснішим чином пов'язані із законом та правом. Невипадково і в міжнародних актах, і в націо-

нальному законодавстві, коли мова йде про державу, визначення видів її діяльності, про судові та правоохоронні органи та їх діяльність тощо, завжди на першому місці знаходяться *принципи верховенства права та законності*. Так, у Статуті Ради Європи, до якого Україна приєдналася у 1995 році, зазначено, що «Кожний член Ради Європи обов'язково повинен визнати принципи верховенства права та здійснення прав людини і основних свобод всіма особами, які знаходяться під його юрисдикцією» [4, ст. 3].

В Законі України «Про судоустрій і статус суддів» зафіксовано: «Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [5, ст. 2]. Так само й в Законі України «Про прокуратуру» серед десяти принципів-засад її діяльності на першому місці визначені принципи «1) верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; 2) законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності;...» [6, ст. 3].

Наведені вище витяги-приклади зі Статуту Ради Європи та з національного законодавства України яскраво свідчать про вплив міжнародно-правового акту щодо формування базових принципів організації правоохоронної діяльності.

Вітчизняні науковці у своїх працях про правоохоронну діяльність також серед основних її принципів виділяють верховенство права і законність. Але, зокрема С. М. Мельничук, зазначає, що «правоохоронна діяльність як правова форма здійснення функцій держави не має усталеного ані наукового, ані нормативного погляду на принципи», що «не існує єдиного підходу й до принципу організації правоохоронної діяльності у демократичному суспільстві, яке керується принципами верховенства права» [7].

Якщо детальніше проаналізувати українське законодавство, то базовий принцип верховенства права серед інших визначено першим у законодавчих актах про діяльність судових та правоохоронних органів. Так, у згаданому вище Законі України «Про судоустрій і статус суддів» принцип здійснення правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, визначено вже у статті 2. Більш того, про принцип верховенства права ще тричі йде мова у наведеному Законі, а саме: у статті 48 – «суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України,

керуючись при цьому *принципом верховенства права*»; у статті 57 – під час складання присяги, коли він присягає здійснювати правосуддя, «керуючись *принципом верховенства права*» та у статті 95 – під час проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який проводиться на основі принципів професійності, публічності, політичної нейтральності і, в першу чергу, на *основі принципу верховенства права*.

У згаданому Законі України «Про прокуратуру» також у перших статтях визначається цей принцип, але він, так би мовити, поділений на дві частини. Першу частину стосовно мети діяльності прокуратури щодо захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави визначено у статті 1 Закону, а друга частина, де безпосередньо йдеться про принцип верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю, вже визначено у частині першій статті 3.

Суттєві особливості імплементації міжнародного стандарту як базового принципу можна побачити у Законі України «Про національну поліцію», де в окремому розділі «Принципи діяльності поліції» визначено сім принципів і на першому місці стоїть верховенство права [8, ст. 6] і дотримання прав і свобод людини [8, ст. 7]. Але, принцип стосовно прав і свобод людини дублюється. Спочатку він визначається в першому розділі Закону, де йдеться про мету діяльності поліції [8, ст. 1] та її завдання [8, ст. 2], а вже потім у статті 6 окремого розділу про принципи діяльності. Дублювання цілком зрозуміле та виправдане, оскільки значна частина діяльності поліції пов'язана з дотриманням та захистом прав і свобод людини та громадянина, тому цьому принципу законотворець приділяє особливу увагу.

Здається, що є сенс і цілком резонно в національному законодавстві про судову та правоохоронну діяльність формулювати правові приписи про базові принципи верховенства права, дотримання прав і свобод людини шляхом певного дублювання цього дуже важливого міжнародно-правового стандарту, тобто, нагадувати про ці принципи і в статтях про цілі, і в статтях про завдання, і, звичайно ж, в окремих статтях про засади (принципи) діяльності судового або іншого правоохоронного органу (застосування до конкретного правила поведінки). Тоді справді можна говорити або констатувати про повну та всеосяжну імплементацію міжнародного стандарту у національне законодавство.

У Європейській конвенції з прав людини (далі – Конвенція), яка була підписана у 1950 році майже через два роки після прийняття Загальної декларації прав людини у 1948 році, був продов-

жений курс демократичних держав-членів Ради Європи на зміцнення та закріплення міжнародних стандартів про права людини, наповнення їх додатковим змістом та, що особливо важливо у створі дослідження проблем роботи, були сформульовані та юридично визначені підстави, коли органи державної влади, в тому числі й судові та правоохоронні органи, можуть втручатися у приватне і сімейне життя людини, обмежувати свободу вираження поглядів, одержання і передачу інформації та ідей, проведення зібрань та створення об'єднань тощо. Невипадково у преамбулі Конвенції було проголошено, що вона продовжує розширювати та уточнювати положення, які були сформульовані у Загальній декларації, робить лише «перші кроки для забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації», оскільки уряди європейських держав є «однотимцями і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи і верховенства права» [3, преамбула].

Дуже цікавим документом щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, є Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) [9, с. 125, 141]. В ньому підкреслюється позитивний досвід України поряд із такими країнами як Естонією, Литвою, Молдовою, Словенією, Чеською Республікою щодо прийняття представницькими зборами суддів «кодексів суддівської етики». У Висновку зазначаються три важливих переваги кодексів, бо вони: а) допомагають суддям вирішувати питання професійної етики, надають автономність у прийнятті ними рішень та гарантують незалежність від інших органів влади; б) вони інформують громадськість про стандарти поведінки, які слід очікувати від суддів і, в) такі кодекси є публічним підтвердженням того, що правосуддя відправляється незалежно та безсторонньо [9, с. 44].

Але, КРЕС критикує прийняття «кодексів суддівської етики» та пропонує замість них розробляти та впроваджувати «переліки стандартів професійної поведінки»: «Кодекси професійної поведінки також викликають низку проблем. Наприклад, може створитися враження, що вони містять усі правила і що все, що не заборонено ними, є допустимим. Вони часто спрощують ситуації, і, урешті решт, створюють враження, що стандарти поведінки фіксуються на певний період часу, хоча, у дійсності, вони постійно розвиваються. КРЕС пропонує розробляти та вести мову про «перелік стандартів професійної поведінки», а не про кодекс» [9, с. 46].

На жаль, незважаючи на конкретні рекомендації КРЕС в Україні досі існує «кодекс суддівської етики» [10], а не «перелік стандартів професійної поведінки, який навіть не планується до розробки.

Говорячи про міжнародно-правові акти щодо базових принципів діяльності національних судових органів, не можна не звернути увагу на Європейську хартію про статус суддів 1998 року [11] та Бангалорські принципи поведінки суддів 2006 року [12, с. 118–124].

В Європейській хартії зазначено які принципи мають бути закладені у національних законах про статус суддів: «Закон про статус суддів має на меті забезпечення компетентності, незалежності та неупередженості, яких кожна особа цілком законно очікує від судів та від кожного судді, якому довірено захист її прав. Він не повинен містити жодного положення та жодної процедури, що може похитнути довіру до такої компетентності, такої незалежності і такої неупередженості» [11, п. 1.1].

Продовжуючи тенденцію, закладену в Хартії, в Бангалорських принципах поведінки суддів наведено вже шість принципів: незалежність; об'єктивність; чесність та невідчужуваність; дотримання етичних норм; рівність; компетентність та старанність. У преамбулі визначено мету перелічених стандартів: «встановлення стандартів етичної поведінки суддів. Вони адресовані суддям для використання в якості інструкції, а також судовим органам для використання як базових принципів регламентації поведінки суддів. Окрім того, вони покликані сприяти кращому розумінню та підтримці здійснення правосуддя з боку представників виконавчої та законодавчої влади, адвокатів та суспільства в цілому» [12, с. 118]. Інакше кажучи, на підставі сформульованих принципів, як визначальних положень, основоположних ідей та фундаментальних тверджень, – національні законотворці мають розробляти свою систему стандартів етичної поведінки суддів.

На перший погляд складається дещо парадоксальна та витіювата ситуація: принципи, викладені у міжнародному документі, розроблені для встановлення наступних стандартів поведінки суддів національними законодавчими органами, хоча, своєю чергою, самі міжнародні принципи вже є стандартами.

Здається, що у Бангалорських принципах поведінки суддів мова йде не про принципи у класичному розумінні цієї категорії, а про *принципи-стандарти* або про *міжнародні стандарти-принципи*, якими мають керуватися національні законотворці. Дійсно, принцип, закладений у міжнародному акті, є стандартом для національного законодавства для розробки на підставі своїх історичних та правових звичаїв, які вже набули ознак національних принципів, комплексу правил поведінки суддів. Тобто, у міжнародному акті принципів визначено шість, але як тільки ці принципи накладаються на національну специфіку, вони перетворюються на стандарти

для розробки та прийняття, як правило, значно більшої кількості правил поведінки суддів. Наприклад, у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» ми можемо побачити, як всі шість міжнародних принципів-стандартів визначено у конкретних положеннях Закону: принцип незалежності – у статті 6 «Незалежність судів» та у статті 48 «Незалежність судді»; принцип об'єктивності – у статті 57 «Присяга судді»; чесність та непідкупність – у статті 83 «Завдання та підстави кваліфікаційного оцінювання»; дотримання етичних норм – у тексті присяги стаття 57; рівність – у статті 9 «Рівність перед законом і судом»; компетентність та старанність – у статті 69 «Вимоги до кандидатів на посаду судді».

Більш детально та повно міжнародні принципи-стандарти через їх попереднє визначення у національному законодавстві імплементовано у Кодекс суддівської етики, де всі шість принципів-стандартів Бангалорського документу набули не тільки національного колориту, але й певної форми «для використання в якості інструкції». У Кодексі кількість визначених правил етичної поведінки у рази перевищує кількість принципів-стандартів міжнародного документу. Особливо це стосується позасудової поведінки судді, де визначено такі правила як заборона належності до «політичних партій і професійних спілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої» [10, розділ 3] тощо.

Декілька думок щодо змісту самих принципів. Насправді всі принципи (і незалежність, і об'єктивність, і чесність, і непідкупність, і рівність тощо) мають настільки розпливчастий зміст, що їх неможливо охопити розумом чи свідомістю з позиції того, як можна дотримуватися цих принципів у процесі діяльності. Здається, що зазначені принципи скоріш за все можна використовувати у якості *оціночних критеріїв* після завершення діяльності (чи була об'єктивність у суддівській діяльності, чи дійсно суддя у прийнятті рішення був незалежним від засобів масової інформації або тиску з боку влади, чи дійсно він був рівним і перед законом і перед судом тощо). Взяти хоча б принцип об'єктивності та похідні від нього словосполучення «об'єктивна істина», «об'єктивне розслідування», «об'єктивність суб'єкту доказування» тощо. Всі ці словосполучення дійсно важко уявити та бажано застосовувати їх після проведення певного виду діяльності для надання оцінки досягнутим результатам.

З цього приводу дуже влучно зазначив науковець Ю. В. Стеценко: «Та все ж таки за всіма науковими дискусіями не зрозумілим залишається те, чому у сфері судочинства важливим є встанов-

лення саме об'єктивної істини. Не істини, а об'єктивної істини. Чому встановлена в процесі розгляду справи істина є чи має бути об'єктивною? Які критерії об'єктивності висуваються до такої істини? Як об'єктивність встановленої істини впливає на законність рішення в цій справі?» [13, с. 119]. І далі науковець взагалі ставить під сумнів включення принципу об'єктивної істини до принципів судочинства: «Словосполучення «об'єктивна істина» в судочинстві набрали характеру оксюмону. Тому на часі нагальна потреба у визначенні доцільності віднесення принципу об'єктивної істини до системи загальних засад (принципів) судочинства» [13, с. 120].

На нашу думку принцип об'єктивності бажано залишити і не доцільно розглядати його з позиції повного заперечення аж до виключення із системи загальних принципів. Так дійсно, об'єктивність – це абсолют, якого треба прагнути та якого ніколи не досягти. Об'єктивність у конкретний період часу за рівнем її досягнення може бути різною залежно від багатьох умов навколишньої дійсності та застосованих засобів. Суддя сто років тому під час розгляду справи був набагато менше «озброєний» необхідними засобами та криміналістичними методиками. Зрозуміло, що його об'єктивність розгляду справи не можливо порівняти із об'єктивністю сучасного судді, бо у останнього набагато більше можливостей. Отже, якщо суддя зробив все від нього залежне, застосував всі можливі сучасні технічні засоби та криміналістичні методології розгляду доказів у суді та розгляду справи за суттю, то можливо розцінювати його суддівську діяльність як спрямовану на досягнення саме «об'єктивної істини».

Повертаючись до Конвенції, треба сказати, що в ній доволі детально та докладно визначено базові принципи-стандарти для функціонування національних правоохоронних органів.

Підхід визначення правових приписів-стандартів у Конвенції можна назвати оригінальним, бо він, так би мовити, побудований на *принципі від зворотного*. В цілому цей підхід заснований на положенні, що компетенція правоохоронних органів спрямована тільки на захист та дотримання прав і свобод людини і вона повністю має визначатися національним законодавством, – це прерогатива і невід'ємне право держави. Але, оскільки національна держава є підписантом Конвенції, то вона повинна зробити *винятки* з усієї компетенції своїх органів відносно тих дій та оперативно-розшукових заходів, які так чи інакше пов'язані *за певних умов* із обмеженнями конституційних прав і свобод людини.

Ось у Конвенції ці умови чітко визначені, і вони є, свого роду, заборонами або так званими «червоними лініями», заходити за які не можна за жодних обставин. Якщо правоохоронний орган всу-

переч міжнародних приписів-стандартів обмежив права і свободи конкретної людини, то остання має право оскаржити дії або бездіяльність представників правоохоронного органу в ЄСПЛ після проведення, природно, всіх судових процедур на національному рівні. Назвемо та розглянемо ці умови, за яких можуть бути обмежені права і свободи:

– позбавлення життя людини можливо, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили: а) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства; б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою; в) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання [3, ст. 1];

– не є посяганням або порушенням права на свободу та особисту недоторканість, якщо здійснюється законне ув'язнення, законний арешт, законне затримання, законне затримання неповнолітнього на підставі законного рішення, законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг, законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції [3, ст. 5];

– право на повагу до приватного і сімейного життя, свободу думки, совісті і релігії, свободу вираження поглядів, свободу зібрань та об'єднань можуть бути обмежені, коли на підставі закону ці обмеження є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [3, ст. 8–11];

– держава-підписант може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за приписами Конвенції, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом [3, ст. 15];

– обмеження прав і свобод не застосовуються для інших цілей ніж ті, для яких вони встановлені Конвенцією [3, ст. 18].

Висновки. За результатами аналізу вітчизняних нормативно-правових джерел та наукових праць можна погодитися із загальним підходом щодо виділення двох груп базових принципів організації та здійснення правоохоронної діяльності: загально-соціального та спеціально-юридичного – причому, до першої групи належать: гуманізм; демократизм; соціальна справедливість; визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; рівність всіх перед законом; політична нейтральність; до другої – верховенство права; законність; добродієвність громадян; гласність;

взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, населенням; професіоналізм, компетентність; незалежність суб'єктів правоохорони; безперервність; неупередженість та об'єктивність; територіальність; презумпція невинуватості; прозорість діяльності тощо. Як сама правоохоронна діяльність, так й базові принципи її організації мають бути найтіснішим чином пов'язані із законом та правом. Коли у законодавчому акті йдеться про державу, визначення видів її діяльності, про судові та правоохоронні органи та їх діяльність тощо, завжди на першому місці знаходяться принципи верховенства права та законності. Міжнародні джерела, статuti міжнародних міжурядових організацій тощо суттєво впливають на формування базових принципів організації правоохоронної діяльності. Необхідно застосовувати уніфікаційний підхід до розуміння в доктрині та законодавстві таких понять як: «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «базові принципи» їх діяльності, на яких ґрунтується вся правоохоронна система.

Література

1. Циганов О. Г. Правоохоронна діяльність та правоохоронні органи: сучасні підходи до визначення сутності та змісту. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, № 3, 2015. С. 314–323. URL: <https://journal.lduvs.lv.ua/index.php/journal/article/view/778/700>
2. Тихонова Д. С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. *Проблеми сучасної поліцейської науки*. Харків, 2022. С. 224–225. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5ccfd9e5-fd88-4b43-bc02-9ea8c21a8749/content>
3. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15 supplemented by Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12, 13 .and 16. Rome, 4.XI.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
4. Статут Ради Європи. Лондон, 5 травня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 31, ст. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 2-3, ст.12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18?find=1&text=%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D1%96#Text>
7. Мельничук С. М. Принципи правоохоронної правозастосовної діяльності здійснення функцій держави: проблеми виокремлення. «Актуальна юриспруденція». Юридична науково-практична Інтернет конференція 17.09.2015. Секція № 1. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1093%3A021015
8. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної*

Ради (BBP), 2015, № 40-41, ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

9. Висновок №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності Страсбург, 19 листопада 2002 року, документ № ССЈЕ (2002) Ор. No. 3. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf

10. Про затвердження Кодексу суддівської етики: рішення XI (чергового) з'їзду суддів України від 22.02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>

11. Європейська Хартія про статус суддів. Лісабон, 10 липня 1998 року. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>

12. Бангалорські принципи поведінки суддів (схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року). Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf

13. Стеценко Ю. В. До поняття об'єктивності в судочинстві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014, № 10-1 том 2. С. 118–120. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_2/32.pdf